

ДИСКУРС МЕТАМОДЕРНУ ТА ВІЙНА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Берестень Ю. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

E-mail beresten@i.ua, orcid: 0009-0000-0396-1577.

Презентована спроба аналітичного осмислення особливостей метамодерного дискурсу в контексті сучасної війни, спричиненою загальною соціокультурною кризою постмодерну. Війна виступає як соціальний чинник, який детермінує змістовне оновлення традиційної ієрархії цінностей, в перегляді суб'єктності людини як дискурс метамодерну.

Ключові слова: метамодерн, війна, дискурс, криза культури, постмодернізм

METAMODERN DISCOURSE AND WAR AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

Beresten Yu. National Technical University «Dnipro Polytechnic» e-mail: beresten@i.ua,

orcid: 0009-0000-0396-1577.

An attempt to analytically understand the features of the metamodern discourse in the context of the modern war caused by the general socio-cultural crisis of postmodernism is presented. The war acts as a social factor that determines the meaningful renewal of the traditional hierarchy of values, in the review of human subjectivity as a discourse of metamodernity.

Key words: metamodern, war, discourse, crisis of culture, postmodernism.

Агресія Російської Федерації проти України, яка розпочалась наприкінці лютого 2022 року, кардинальним чином дестабілізувала суспільно-політичне, соціокультурне становище в країні та європейському континенті в цілому, зумовивши становлення якісно нової воєнно-політичної, соціокультурної реальності. Експонентне зростання загрози ядерної війни та тероризму, руйнація системи колективної безпеки в світі, поширення та масштабування воєнного конфлікту на територію всього європейського континенту переконливо свідчить про початок доби «модерного варварства», «повернення у часі» цивілізованого світу до апокаліптичних жахів попередніх світових війн, стрімку технологізацію збройного протистояння.

Сучасний філософський дискурс в центрі уваги якого опинилась культура здебільшого реалізується в контексті методологічних підходів та наративів метамодерну – філософського напрямку, який був маніфестований у низці праць Робіном ван дер Аккером, Тімотеусом Вермюленом, Люком Тернером та іншими зарубіжними культурфілософами XXI століття. В них авторами здійснено оригінальну спробу викладу доктринальних засновків та концептуальних постулатів, що ставлять своїм завданням досягнути сучасний стан культури та соціокультурних феноменів, які вона продукує. Метамодерн став своєрідною інтелектуальною відповіддю на кризові соціокультурні явища сучасності, включаючи й війну, які детерміновані складними процесами глобалізації світу, що супроводжуються сталою девальвацією загальнолюдських цінностей, деструктивною десоціалізацією особистості, її зануреністю у світ віртуального життя, яке мало корегується з реальністю.

При цьому метамодерн тлумачиться як спроба переорієнтації сучасного суспільства на систему традиційних цінностей, що визначаються сутнісною значимістю для людини в ситуації різкого зростання соціальної ентропії, масового поширення різноманітних девіацій, які набувають характеру усталених етичних стандартів та унормованих практик, знаходячи своє практичне вираження у воєнному конфлікті.

Філософія метамодерну виступила своєю альтернативою постмодерну, який на початку 90-х років XX століття постулював ідею кінця історії, початок ери суцільного економічного процвітання, артикулюючи нігілістичне ставлення до культури, етичних норм, зосереджуючи свою дослідницьку увагу на проблемах культурної атомізації людини в межах альтернативних субкультур, презентуючи їх прибічників як носіїв гедоністичної утилітарної етики комерційного споживання.

Представники метамодерну декларують своє прагнення критично усвідомити нові виклики сучасних реалій життя шляхом різкої зміни (осциляції - коливання) напрямку думки, яка виявляється спроможною охоплювати взаємовиключні контрверсивні теоретичні позиції модерну та постмодерну, синтезуючи їх в одній структурі відчуттів, формуючи суперечливу, проте цілісну картину відповідного об'єкту, який репрезентований у вигляді реалістичного образу. Він є мультиплікаційним, рухливим та змінним, оскільки є сумою моментальних зображень поточного стану транзитного суспільства, в якому мають місце поступові соціальні зрушення, соціокультурні та економічні перетворення, викликані кризисними процесами та війною.

Виходячи з даних підходів та принципів, метамодерн як філософський напрямок набув загального визнання та поширення насамперед в сучасній західноєвропейській літературі, літературознавстві, образотворчому мистецтві, кінематографі, які (особливо останні) в своїй художній творчій діяльності операційно послуговуються різними мистецькими формами образності, що відображають сучасні культурницькі тенденції та бренди, використовуючи для їх предметного естетичного вираження діджиталізаційні платформи модерних цифрових технологій. Акцентуючи свою увагу на проблемах розвитку культурного поля, моралі, естетики, метамодерн обґрунтовує доцільність повернення до «цілісного» суб'єкта, індивідуальності, організацію досліджень стрижневих проблем людського буття, його глибинності, що проявляється в різноманітних формах мистецької творчості та культури, визначаючи таким чином домінантним саме антропологічний контекст своїх спроб інтелектуального осягнення реальності сучасної доби.

Людина з її складним багаторівневим комплексом особистісних переживань знову перетворюється на головний об'єкт дослідження, для предметного розуміння якого

метамодерном широко використовується художня мистецька образність, що уявляє собою органічну та цілісну єдність форми та змісту.

Одним з найзначущих та найвагоміших суспільно-політичних явищ сьогодення сучасного світу є війна, яка виступає генеруючим чинником загальної дестабілізації глобалізаційних, політичних соціокультурних процесів, нівелюючи їх соціокультурні здобутки. Вона як нова реальність соціального та особистісного буття різко змінює характер та зміст саморефлексії суб'єкта, орієнтуючи його на активні пошуки сенсу життя в деструктивному світі збройного протистояння, створюючи належне підґрунтя для повернення до сталих апробованих часом практик соціальної солідарності, егалітаризму, альтруїстичної взаємодопомоги, духовності, що складають підмурок нового соціального капіталу, колективної довіри як ефективних засобів та соціальних практик виживання, відкидаючи релятивістські настанови постмодерну з його концептами. Дані осциляції саморефлексії суб'єкту, усвідомленої та стихійної евристики ним ефективних форм соціальної організації з метою виживання в умовах війни свідчать про нагальну слушність звернення метамодерну до традиціоналізму в його модерністській інтерпретації, прагненням ґрунтовно переосмислити її в антропологічному та аксеологічному ключі, що унаочнює чергову спробу фіндування синергетичного синтезу. Таким чином, метамодерн набуває конотацій нового темпорального періоду сучасної філософії, спроможної критично осягнути складний та мінливий світ сучасної реальності, включаючи й його десталізуючий чинник – війну.

Війна як соціокультурний феномен (як це не парадоксально виглядає), значно посилює евристичний та інтелектуальний потенціал метамодерну, який в своїх розвідках звертається до неоромантики, глорифікації активного суб'єкта з трагічним фіналом життя, презентуючи при цьому звернення до загальнолюдських цінностей, теоретичних засад гуманізму. Воєнний конфлікт став наочним уособленням інтелектуальної кризи постмодерну. З іншого боку постмодерн істотним чином вплинув на переформатування доктрини воєнного конфлікту, що призвело до появи мілітарної стратегії непрямих асиметричних дій, сутність якої полягала в ескалації протистояння без прямого застосування насильства, залучення озброєння та технічних засобів конвенційної війни, поділяючи її на відмінні між собою темпоральні фази. На початковому етапі конфлікту її домінуючою формою була інформаційна гібридна війна, яка використовувала засоби масової інформації як інструмент ескалації протистояння, ретранслюючи на населення ідеологічні (постмодерністські по своїй суті) наративи російської пропаганди, завданням яких була цілеспрямована дискредитація засад державного суверенітету та незалежності, розпалювання сепаратистських настроїв, посилення в українському суспільстві відчуття зневіри у спроможність влади ефективно вирішувати комплекс завдань

внутрішньої та зовнішньої політики, розпалювання антиукраїнських та капітулянтських настроїв, активна підтримка позицій проросійських політичних сил.

Війна істотним чином впливає на зміст та характер світовідчуття населення європейського континенту, в якому починають домінувати песимістичні настрої, зумовлені сталими відчуттями тривожності, невпевненості у завтрашньому дні, що стають предметом вивчення метамодерну, надаючи йому нового імпульсу до подальшого розвитку та аналітичного осмислення трансформації культурного коду сучасної доби глобалізованого капіталізму, подолання соціальної атомарності суб'єкту, включення його в гуманістичний культурний контекст.